

Тема 11

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ

- 11.1. Поняття оборотних фондів та оборотних коштів**
- 11.2. Показники використання оборотних коштів**
- 11.3. Нормування оборотних коштів**

11.1. ПОНЯТТЯ ОБОРОТНИХ ФОНДІВ ТА ОБОРОТНИХ КОШТІВ

Оборотні фонди – частина виробничих фондів, яка повністю споживається в кожному технологічному циклі виготовлення продукції та повністю переносить свою вартість на вартість цієї продукції. Оборотні фонди у своїй речовій формі утворюють предмети праці. Вони змінюють свою натуральну форму і фізико-хімічні властивості.

Оборотні фонди циркулюють у сфері виробництва й у процесі виготовлення продукції споживаються цілком, отже, цілком переносять свою вартість на створений продукт.

До *оборотних фондів* належать:

- виробничі запаси – ті матеріальні ресурси, що вже поступили на підприємство, але ще не піддавались обробці або використанню;
- сировина й основні матеріали – в результаті певної обробки перетворюються в готові вироби (продукти);
- куплені напівфабрикати – за своєю основою це матеріали, що пройшли попередню обробку, але вимагають певного доопрацювання для перетворення їх у готові вироби;
- допоміжні матеріали – безпосередньо не входять до готової продукції, але беруть участь в її створенні або наданні їй певних властивостей;
- паливо;
- тара – призначена для упаковки готової продукції;
- запасні частини для ремонту машин і обладнання;
- малоцінний і швидкозношувальний інструмент, оснащення, господарський інвентар – використовуються не більше одного року або нормального операційного циклу;
- комплектуючі вироби – кінцева продукція, отримана з інших підприємств, яка використовується на стадії складання готової продукції.
- незавершене виробництво – продукція, що підлягає подальшій обробці. У складі незавершеного виробництва виділяють напівфабрикати

власного виробництва, тобто предмети праці, що цілком закінчені в одному цеху і підлягають подальшій обробці в інших цехах того самого підприємства. Незавершене виробництво на підприємствах, які виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг);

– витрати майбутніх періодів – становлять витрати підприємства на придбання необхідних для виробництва активів, які поки що не надійшли на підприємство. Після одержання підприємством цих активів у натуральній формі величина відповідних оборотних фондів переходить із групи «витрати майбутніх періодів» у групу «виробничі запаси».

Фонди обігу пов'язані з обслуговуванням процесу обігу товарів. Вони не беруть участі у створенні вартості, а є її носіями. Після закінчення виробничого циклу виготовлення продукції та її реалізації вартість оборотних фондів відшкодовується у виручці від реалізації продукції (робіт, послуг). Це створює можливість систематичного відтворення процесу виробництва, що здійснюється шляхом безперервного кругообігу засобів виробництва.

Фонди обігу включають:

- розрахункові документи в банках;
- кошти в розрахунках у банках;
- залишки товарної продукції на складі;
- готова продукція, яка відвантажена і перебуває в дорозі;
- готівка в касі;
- інші кошти.

Класифікація оборотних коштів:

- 1) За місцем у процесі виробництва:
 - оборотні фонди;
 - фонди обігу.
- 2) За джерелами формування:
 - власні і приторговані до них;
 - позичені (у формі кредитів банків);
 - залучені (через акціонування).
- 3) За способами планування і нормування:
 - нормовані – ті елементи оборотних коштів, мінімальні запаси яких можуть бути розраховані з достатнім ступенем точності;
 - ненормовані – елементи оборотних коштів, мінімальні запаси яких буває складно визначити.
- 4) За елементами (запаси, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів, інші).
- 5) За періодом функціонування оборотних коштів:
 - постійна частина – незмінна частина розміру оборотних коштів, яка не залежить від сезонних чи інших коливань виробництва і не

пов'язана з формуванням виробничих запасів, їх цільовим призначенням, тобто це та мінімальна величина оборотних коштів, що необхідна підприємству для виробництва продукції;

– змінна частина – коливається відповідно до сезонних змін обсягу виробництва і реалізації продукції, необхідністю формування в окремі періоди господарської діяльності запасів сезонного зберігання.

б) За рівнем ліквідності:

– високоліквідні (грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції);

– швидколіквідні (дебіторська заборгованість та інші оборотні засоби);

– повільноліквідні (запаси).

7) Залежно від ступеня ризику:

– з мінімальним ризиком (грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення);

– з малим ризиком (дебіторська заборгованість (без врахування сумнівної), виробничі запаси, залишки готової продукції і товарів (за винятком тих, що не користуються попитом);

– з великим ризиком (сумнівна дебіторська заборгованість, залежалі виробничі запаси, готова продукція і товари, що не користуються попитом).

У своєму русі оборотні кошти проходять послідовно три стадії:

– *Постачання* – підготовча стадія, яка проходить у сфері обігу. Тут відбувається перетворення коштів у виробничі запаси.

– *Виробництво* – вартість продукції, що виготовляється, авансується далі. Зокрема, до вартості використаних виробничих запасів додаються витрати на заробітну плату та відповідні нарахування, а також амортизація. Ця стадія завершується випуском продукції.

– *Реалізація готової продукції*. Лише після того як товарна форма вартості виготовленої продукції перетвориться в грошову, авансовані засоби повертаються на підприємство за рахунок частини виручки від реалізації продукції. Інша її сума йде на формування грошового накопичення – прибутку. Частина прибутку, призначена для розширення обігових коштів, долучається до них і здійснює разом із ними наступні цикли обороту.